

BOLDOG-BERNÁD ISTVÁN

„Köztudomásu dolog ez ott és látták is többen”

Petőfi Sándor „mezőtúri versei”

1899. július 30-án Petőfi Sándor halálának 50. évfordulójának alkalmából Herczeg Ferenc szépirodalmi hetilapja, az Új Idők tematikus számmal kedveskedett olvasóinak. A lapszám legnagyobb szenzációja kétségkívül a mellékletként csatolt nyilvánosság elé még sosem tárt Petőfi-arckép volt, amelyet Jókai Mór adott a lapnak. A képpel kapcsolatos leírás nem a főbb cikkek közé került, amelyek Petőfi életét, gyermekkorát, utolsó napjait, feleségét vagy épp barátait állították a középpontba, hanem a lapszám végén található *Mindenféle* rovat rövidebb lélegzetvételű írásai közé. Talán nem véletlen, hogy itt kaptak helyet azok a cikkek is, amelyek Petőfi kiadatlan verseire hívták fel a figyelmet: egyrészt a *Petőfi két dala 1841-ből*, mely olyan verseket közölt kiadatlanként, amelyek már 1875-ben is megjelentek a Fővárosi Lapokban,¹ másrészt a *Petőfi két verse Mezőtúron*, amely ugyan szöveget nem közölt, ellenben igen részletesen beszámolt arról, hogyan került két kiadatlan Petőfi-kézirat az alföldi mezővárosba.² Az utóbbi cikk írója egy szolnoki születésű, egy időben Mezőtúron tanuló, az ünnepi lapszám megjelenése idején húszéves budapesti joghallgató, Tábori Kornél volt.³ A cikk nem keltette fel az irodalomtörténészek figyelmét, noha nem volt ismeretlen a szakma számára, hiszen *A magyar irodalomtörténet bibliográfiájában* is szerepel.⁴ Az viszont rejtve maradt, hogy Táborinak *Petőfi Mezőtúron* címmel a kolozsvári *Ellenzék* folyóiratban is megjelent egy cikke egy nappal korábban, július 29-én, amely részben szó szerinti egyezéseket, részben jelentősebb eltéréseket mutat az Új Időkben közölt szöveghez képest.⁵ Mindezzel együtt a két kiadatlan, állítólagos mezőtúri vers keletkezésének történetével mindmáig nem vetett számot az irodalomtörténet-írás.

Tábori írásai – melyeket a Függelékben teljes terjedelmükben közlök – részletesen elénk tárják Petőfi mezőtúri látogatásának történetét és annak későbbi hatásait. A költő eszerint író barátjához, Péterffy Károlyhoz és annak családjához ment látogatóba Mezőtúrra. Az ebéd során megismerkedett az idős Szűcs Istvánnal, aki kitéve-betéve

¹ A cikkben az *Erdő szélén... és a Fűrge méh...* kezdetű verseket közölték. (N. n., *Petőfi két dala 1841-ből*, Új Idők, 1899. július 30., 114.) Ezek azonban a kritikai kiadás tanulságai szerint először 1875. május 26-án jelentek meg a Fővárosi Lapokban. PETŐFI Sándor *Összes Művei: Költemények (1838–1843)*, s. a. r. Kiss József, MARTINKÓ András, Budapest, Akadémiai, 1973, 291–296.

² TÁBORI Kornél, *Petőfi két verse Mezőtúron*, Új Idők, 1899. július 30., 115–116.

³ Tábori életéről bővebben lásd ALBERTINI Béla, *Tábori Kornél és a szociális fényképezés*, Fotóművészet, 1996/3–4, 92–99.

⁴ KÓKAY György, *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája (1772–1839)*, Budapest, Akadémiai, 1975, 670.

⁵ TÁBORI Kornél, *Petőfi Mezőtúron*, *Ellenzék*, 1899. július 29. (Petőfi Irodalmi Múzeum, Petőfi-gyűjtemény, B sorozat, 20-as doboz.)

tudta minden versét. Az öreg megkérte Petőfit, hogy írjon neki költeményeket, amelyek azután nem ad egy lapnak se, csak neki. A költő először nem akart kötélni állni, elvégre verset írni nem lehet rendelésre, de aztán csak beleegyezett. Másnap reggel hozta a verseket, amelyekért Szűcs István 50 forintot fizetett. Petőfi, noha akkoriban sem vetette fel a pénzt, odaadományozta a honoráriumát azoknak a mezőtúri parasztnak, akiknek az előző napon égett le a háza egy nagy tűzvészben. Ezután távozott Mezőtúrról, ahol két napot töltött. Szűcs István pedig őrizte a két verset, amelyet senkinek sem adott oda, legfeljebb csak kezében fogva mutatta meg őket a szerencséseknek. Péterffy Károly hiába kereste fel, amikor Petőfi műveinek új kiadását sajtó alá rendezték, az öreg nem tudta rávenni, hogy átadja a két költeményt. Szűcs István halálát követően a kéziratok a fiához kerültek, aki az atyja végakarátának megfelelően szintén nagy gondnal őrizte azokat, és sem szemfüles diákoknak nem sikerült ellopni tőle (vagy a kolozsvári változat szerint sikerült ellopniuk, de egy Berettyó-parti verekedés során elveszett a lemásolt szöveg), sem ivócimborái nem tudták rávenni, hogy átadja őket. Még másolatban sem, mert mikor egyszer sarokba szoritották, végül akkor is két Hazafi Veray János-féle rögtönzés átadásával vágta ki magát. (Egy mezőtúri barátja levélben küldte el az egyik megszerzett Petőfi-verset, de Tábori hamar megbizonyosodott róla, hogy a barátját az örökös becsapta, s egy Hazafi Veray János verset adott át, amit ő Mezőtúron járva osztogatott darabonként 1 krajcárért.) Tábori végül így összegezte a leírtakat: „Annyi tény azonban, hogy az a két Petőfi-vers megvan Mezőtúron. Köztudomásu dolog ez ott és látták is többen.”⁶

Mennyire egyeztethetők össze a cikkben leírtak az egykorú forrásokkal és az irodalomtörténet-írás eddigi eredményeivel? Tábori megjelölte, hogy a vers megírására és átadására Petőfinek azon alföldi utazása során került sor, amelyről „naplójegyzeteiben olyan vonzóan ír”.⁷ Minden bizonnyal itt az *Úti levelek Kerényi Frigyeshez* című művéről lehet szó, amelyben valóban említi Mezőtúrt, még hozzá két alkalommal is, a VIII. (1847. június 25.) és a XX. (1847. november 11.) levélben.⁸

Petőfi első alkalommal Arany Jánoséknál tett látogatását követően tartózkodott Mezőtúron, amikor a rossz időjárás miatt meglehetősen viszontagságos körülmények között utazott Pest felé. Életalakulásának szempontjából ez az utazás nem volt jelentős, szemben a szalontai tartózkodásával és az ezt követő eseményekkel, ezért Kerényi Ferenc Petőfi-monográfiájában indokolt módon nem is szentelt túlzott figyelmet neki: „Petőfi – a rossz időjárás és a sártengerré vált úttalan utak miatt – csak háromnapos szekerezés után, június 13-án érkezett vissza Pestre. (Viszontagságait a VIII. úti

⁶ TÁBORI, *Petőfi két verse*, 116. „A legfontosabb a dologban, hogy Petőfi versei tényleg léteznek és ifj. Szűcs birtokában vannak. Kötelességemnek tartottam, hogy erre föl hívjam az illetékes körök figyelmét. Mégis meg kellene és talán meg lehetne keresni a kálvinista nyaku, makacs gazdától. Az irodalomra bizonyára hasznos képezne Petőfi teljesen ismeretlen verseinek föl kutatása.” TÁBORI, *Petőfi Mezőtúron*.

⁷ TÁBORI, *Petőfi két verse*, 115.

⁸ PETŐFI Sándor *vegyes művei: Útirajzok, naplójegyzetek, hírlapi cikkek és egyéb prózai írások*, s. a. r. V. NYILASSY Vilma, KISS József, Budapest, Akadémiai, 1956, 57, 76.

levél és két vers, a Körösladányban leírt *Pusztai föld ez, ahol most járok...* és a mezőtúri följegyzésű *Utazás az alföldön* részletezte.)⁹ Kerényi a kritikai kiadás vonatkozó kötetében az említett két vers keletkezéstörténete kapcsán jóval részletesebben feldolgozta a Nagyszalontáról Pestig tartó út történetét az *Úti levelek* és az egykorú levelek alapján.¹⁰ Petőfi 1847. június 10-én indult Nagyszalontáról egy Illyés Jankó nevű kocssal, akivel a rossz útviszonyok miatt estére csak Körösladányig sikerült eljutnia:

Ha az alföldön utazik az ember, a sáron kívül még a kocsmárosokkal is meggyűl a baja. Classicus nép a magyar kocsmáros, barátom. Fizetned kell, hogy szóljon hozzád egy-két szót, enni pedig még fizetésért sem ád. Nem a. Ha kérsz tőle valamit, azt mondja, hogy nincs, vagy hogy ő biz ezért nem rak tüzet. Így jártam Bihar megye két helységében. Okányban és Körös-Ladányon. Ettem is nem is; azt adtak, a mi nekik tetszett, nem a mit kértem, s ezt is úgy tették elém, mintha isten irgalmából adnák. De nem boszankodtam, sőt jól esett, igen, jól esett, mert ebből is láttam, hogy a magyar restel szolgálni, hogy nem termett szolgaságra, az angyalát is!¹¹

Másnap még kisebb távot tudtak megtenni az esőben, megfeneklett az utazás a mezőtúri sárban. Itt Petőfi Illyést elkergette „gorombaságai miatt”, mint arról később Arany Jánost levélben tudósította.¹² Arany aggódott barátja épségéért, ugyanis meglepve látta a kocsis korai visszatértét Szalontára, és gyanúsak tartotta meséjét:

Annnyival nyugtalanabbul vártam pedig leveledet, mert Illyés Jankó megrémített hamari hazajövetelével. Kérdelem tőle, hol hagyott? Azt feleli, Turon *kifizetted* és *megkérte*d, engedné meg egy épen Pestre utazó barátoddal, kivel ott találkozottál, folytathatnod utadat. [...] megvallom, az Illyés uram apostasisa olly gyanufórmát is keltett bennem, hogy ő maga, bár nem nyilvános tolvaj, de alattomos gazember lehet, kizsebelt s elszökött tőled.¹³

Petőfi Mezőtúron a Dobogó vendéglőben szállt meg, ahol a vendéglátással kapcsolatos tapasztalata éppen az ellenkezője lehetett az előző napinak, hiszen – ahogy arról egy későbbi visszaemlékezés tudósít – „a 40-es években épen nagy híre volt a Dobogó jó kosztjának”, ugyanis „Emsztné, a fogadósné derék asszony volt és kitűnő konyhája

⁹ KERÉNYI Ferenc, *Petőfi Sándor élete és költészete*, Budapest, Osiris, 2008, 314.

¹⁰ Lásd PETŐFI Sándor *Összes Művei: Költemények (1847)*, s. a. r. KERÉNYI Ferenc, Budapest, Akadémiai, 2008, 432–434.

¹¹ PETŐFI *vegyes művei*, 57.

¹² Petőfi Sándor – Arany Jánosnak, Pest, 1847. június 18. = PETŐFI Sándor *levelezése, Függelék: vegyes feljegyzések, szerkesztői jegyzetek, dedikációk, másolatok, rajzok*, s. a. r. KISS József, V. NYILASSY Vilma, H. TÖRŐ Györgyi, Budapest, Akadémiai, 1964, 66–67.

¹³ Arany János – Petőfi Sándornak, Nagyszalonta, 1847. június 25. = PETŐFI, *Levelezése*, 68.

volt, s a maguk főzte sert mérték a fogadóban”.¹⁴ Petőfi azonban nem írt a Dobogóról, sem Aranynak, sem pedig az *Úti levelek*ben, ahol a Berettyó-parti város egyetlen szempontból válik fontossá, a magyar nemzetkarakterológia megírásának lehetőségét rejtő túri vásárok révén:

Mező-Túr derék város a Berettyó mellett Heves megyében. Lóvásárai híresek, mellyeken minden valamirevaló alföldi betyár megjelen, vagy lovat lopni, vagy lopott lovát eladni. Jó mesterség; az ember capitalis nélkül is bele kezdhet. Különös, hogy a magyar szeret ugyan mindent lopni, de legjobban szereti a ló-lopást. A többi csak talentum dolgának tartja, ezt azonban genialitásnak... és ha ez a genialitas, ki meri állítani, hogy Magyarország szűkölködik lángelmék nélkül? Rágalom, pusztá rágalom. Az itteni lóvásárok alkalmakor nevezetes és nagyszerű betyár-verekeedések is szoktak esni, sőt e nélkül nem is történik vásár. Kik az efféle szívnesítő és kedvderítő spectaculumokban gyönyörködnek, figyelmeztetem őket, hogy ennél jobb helyre nem is mehetnek. Ollyanokat ütnek fütyköseikkel egymás fejére, hogy ehhez képest Botond őszünk bárd csapása a konstantinápolyi kapun valóságos nyomorúság és paródia volt. S millyen bámulatos! a kit illyen fütykös-kollintás ér, legföljebb is csak meghal bele, simpliciter csak meghal. Már ha németet vagy tótot vágnának így főbe, egyszerre füstbe menne, mint a tűzben a gyémánt; még csak hamva sem maradna.¹⁵

Petőfi június 12-én indult tovább Mezőtúrról, ekkor már jóval nagyobb utat megtéve Abonyig jutott, a rákövetkező nap estéjére pedig elérte Pestet – igaz, olyan későn érkezett, hogy a Kerepesi úton található Fehér ló fogadóban kellett éjszakáznia. Ezen utazása alkalmával valóban egy éjszakát és két napot töltött Mezőtúron, azonban a forrásokban nyoma sincs a baráti vendégeskedés bárminemű említésének, csak egy városban írt költeménynek, amely ráadásul 1847. december 25-én megjelent a *Hazánkban*.¹⁶

A második mezőtúri tartózkodására akkor került sor, amikor friss házasként Szendrey Júliával Pestre utazott. Az *Úti levelek*ben épp csak említette a települést mint az utazás egyik állomását,¹⁷ s Aranynak írt levelében is csak a vidék rossz útjairól emlékezett meg: „Utazásunk vigan és szerencsésen ment végbe, mert kettőnknek összevéve is csak valami hatvan oldalbordánkat törte-zúzta össze Túr környékének regényes utja, s utána a feleségem csak három hétig köhögött, s a melle sem repedt

¹⁴ MÉSZÁROS István, *Petőfi és Mezőtúr* = HATVANY Lajos, *Így élt Petőfi*, Budapest, Akadémiai, 1967, II, 97. (Az idézett rész Mészáros István cikkének 3. részéből származik, amely eredeti formájában nem volt hozzáférhető számomra.)

¹⁵ PETŐFI *vegyes művei*, 57.

¹⁶ PETŐFI *összes művei*, V, 433.

¹⁷ PETŐFI *vegyes művei*, 76.

szét bele, pedig közel járt hozzá, szegényke.¹⁸ Itt sem esik szó tehát olyasféle baráti vendégeskedésről, amit Tábori megörökített.

Petőfi felől tehát nem azonosíthatók a leírt események, de mit tudhatunk a cikkben megjelenő többi személyről? Mezőtúron nem élt Péterffy Károly nevű író, „akinek történeti regényei, különösen azok, amelyekben a Bebek-családot és annak korát festi, igen olvasottak valának”,¹⁹ azonban Pétery Károly igen, aki valóban írt történelmi regényt *Az utolsó Bebek* címmel. Pétery mezőtúri kálvinista családban született 1817. február 6-án, iskoláit előbb szülővárosában, majd Debrecenben (itt Budai Ézsaiásnál lakott), később pedig Pesten végezte, ahol az 1840-es évek elején kapcsolatba került az irodalmi élettel.²⁰ Első elbeszélései az Athenaeumban és a Honderűben jelentek meg Péter Károly név alatt,²¹ az utóbbi lapnak rendszeres szerzője lett, amint egyik cikkükben áll: „E jeles író legelső föllépése óta kedvencze lön a Honderű’ olvasóközönségének”.²² Az 1845-ben megjelenő *Mazeppa* című elbeszélését – Pétery nekrológja szerint – „a kor első műbírája, Bajza, méltónak tartotta arra, hogy Byron hasonló című beszélyével párhuzamba állítsa”.²³ Noha Pétery 1843-ban visszatért Mezőtúrra, ahol a Központi Olvasóegylet jegyzője lett, megőrizte kapcsolatát a pesti irodalmi körökkel.²⁴ A Honderű szemléjében 1845-ben hírt adtak egy készülő regényéről, amit ezzel a kommentárral zártak: „Tehát mint látjuk, a szellem vidéken is mozog”.²⁵ Az *Életképek* is reagált a cikkeire, kiemelve, hogy Pétery „egyike igen kevés vidéki íróinknak”.²⁶ Arról, hogy Pétery Petőfivel kapcsolatban állt volna, vagy egyenesen barátja lett volna, nem találtam semmilyen adatot. Ez persze nem zárja ki, hogy ismerték egymást.

Tábori cikkében szerepelnek Pétery rokonai is: a tehetős mezőtúri Mészáros család, akiknél a költő tiszteletére rendezett ebédet tartották. Pétery Károlynak az édesanyja Mészáros lány volt, a húga, Pétery Terézia pedig Mészáros Endréhez ment feleségül, aki évtizedeken át volt Mezőtúr főbírója, majd pedig polgármestere. Pétery Terézia – bár Tábori cikkében nem került említésre – nagyon is kötődik Petőfihez, ugyanis elbeszélése szerint szemtanúja volt a költő Mezőtúrra való megérkezésének 1847-ben. A visszaemlékezést Kéry Gyula adta ki *Friss nyomom* című könyvében:

Mezőtúron lakik özvegy Mészáros Endréné (a volt polgármester özvegye).

A negyvenes években, Mészárosné, atyjának a Csillagos (most Rákóczi) utczában levő házában a nyitott ablakon kikönyökölve, látta, hogy egy, fehér

¹⁸ Petőfi Sándor – Arany Jánosnak, Pest, 1847. december 23. = PETŐFI levelezése, 111.

¹⁹ TÁBORI, *Petőfi két verse*, 115.

²⁰ PAPP István, *Pétery Károly (1819–1877) politikai pályaképe*, Sic itur ad astra, 1999/1, 70–74.

²¹ Debütáló novellái: PÉTER Károly, *Júlia*, Athenaeum, 1843. június 1., 457–473; Uő., *Spanyol rablók*, Honderű, 1843. március 18., 363–370, 1843. március 25., 399–405.

²² N. n., *Heti szemle*, Honderű, 1847. március 16., 221.

²³ N. n., *Pétery Károly (1819–1877)*, Vasárnapi Ujság, 1877. november 4., 691.

²⁴ PAPP, *Pétery*, 73–74.

²⁵ N. n., *Heti szemle*, Honderű, 1845. október 14., 296.

²⁶ N. n., *Hírlapi ör*, *Életképek*, 1845. november 1., 575.

vászonnal behuzott „ernyős szekér” közeledik. A szekér elé három sovány gebe volt fogva, s a nagy sárban éppen a házuk előtt akadtak meg. Hasztalan biztatták a gebéket, a szekér tengelyig befuródott a sárba, s nem lehetett helyéből kimozdítani. A szekéren a parasztgazdán kívül egy hanyagul öltözött, nyulánk fiatal ember ült, aki látván a helyzetet, leugrott a szekérről, s a szomszédos „Dobogó” vendéglőbe ment, hol a belépő idegent az ott borozgató mezőtúri urak „erdélyi diák”-nak nézték. Az idegen nagy elkeseredéssel szólt a rettentő sárról, mely utjukat megnehezíti és segítséget kért a vendéglőstől. Mikor aztán az urak megtudták, hogy az idegen Bonyhaiékhöz készül Mezőberénybe és Petőfi Sándornak hívják: valamennyien segítségére siettek a megrekedt szekérnek, mely néhány órai késéssel végre megindulhatott Mezőberény felé.

Mészárosnének másnap egy barátnője újságolta, hogy:

– No, híres vendége volt tegnap Túrnak. Petőfi Sándor, a költő rekedt itt egy parasztszekéren!²⁷

A Kéry által közzétett visszaemlékezést Pétery Terézia fia, a Petőfi szüleinek sírját fellelő²⁸ Mészáros István pontosította:

Anyám emlékezete és állítása szerint, mikor *Petőfin* az a felakadási baleset történt, fuvarosa kocsijának a rudja nem Mezőberény irányába, hanem ép ellenkező irányba, Pest felé állott. *Petőfi* tehát nem Mezőberény fele igyekezett akkor, mikor szekerét ott kellett hagyni a pityefoki feneketlen sárban.²⁹

Mindez összességében összecseng a források szerint is adatolható eseményekkel. További érdekesség, hogy Kéry Pétery Terézia egy másik visszaemlékezését is közölte, amely szerint a szabadságharc idején Szendrey Júlia és Sárossy Gyuláné megálltak a Pétery-házban, s az ekkor még leány Pétery Teréziát arra biztatták, hogy hozzájuk hasonló módon ő is vágja le a haját, mondván, a magyar nők „körhajat” viseljenek, ne „német módist”.³⁰ Mészáros István ezt a visszaemlékezést is pontosította azzal, hogy erre nem kerülhetett sor a mezőtúri Pétery-házban, amelynek ablakából édesanyja Petőfit látta, ugyanis ő a szülei elvesztését követően, a szabadságharc idején már Békés-Endréden (a mai Gyomaendrődön) lakott rokonoknál; illetve kiegészítette azzal

²⁷ KÉRY Gyula, *Friss nyomon*, Budapest, Kunossy, Szilágyi és Társa, 1908, 154–155.

²⁸ „Hogy Petőfi szüleinek sírjára én találtam rá, ezzel nem dicsekszem, de büszkélkedem vele, annyival inkább, mert a mikor a régi sírból, nagy ünnepek közepette áthelyezte a megszentelt csontokat a Petőfi-társaság a Kerepesi temetőbe engem erre az alkalomra meg se hívtak.” MÉSZÁROS István, *Petőfi és Mezőtúr*, I, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Független Hírlap, 1908. július 4.

²⁹ MÉSZÁROS István, *Petőfi és Mezőtúr*, IV, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Független Hírlap, 1908. augusztus 1.

³⁰ KÉRY, *Friss nyomon*, 155.

a részlettel, hogy miután Szendrey Júlia továbbutazott, az est folyamán Sárossyné levágta az édesanyja haját: „Gyönyörűszép haja nem is nőtt ki soha többé”.³¹ 1929-ben megjelent egy Mészáros Istvánnal készült interjú, amelyben Pétery Teréziát Szendrey Júlia leánykori barátnőjeként említette, illetve a történet kifutása is megváltozott: „Anyámnak hosszú, szép haja volt s nem is vágatta le soha, de ezt az esetet sokszor elmesélte nekünk.”³² Bármilyen legyen az igazság Pétery Terézia haját illetően, az bizonyos, hogy a családi emlékezetben fontos helyet töltött be mind Petőfi Sándor, mind pedig Szendrey Júlia alakja.

Nevesített szereplő Tábori cikkében pásztoi (vagy pásztori) Szűcs István, a literátus érdeklődésű, „szittyaarucu vén magyar”, akinek a leírása a kolozsvári bővebb változatban Jókai parasztnábobjához, „Bagi Mihály”-hoz való hasonlítással egészült ki (minden bizonnyal itt Tábori az *Egy gazdag ember* Bagi Jánosára gondolt,³³ akinek alakja köré egy egész anekdotakör épült).³⁴ Szűcs István leírása („Az ezüstgombos kék mándlit csak vasárnap hordta, s különösen nyáron bizony gatyában járt”³⁵) reflektál Mikszáth parasztnábobjának, Bagi Józsefnek a jellemzésére is: „Egyszerű kék abaposztó ruhát viselt: a hagyományos mándlit, meg a varjú alakú kalapot a világért sem cserélte volna föl másikkal.”³⁶ Érdekes egybeesés, hogy a mezőtúri református iskola igazgatója az 1830-as években szintén egy Szűcs István volt, akinek az irodalmi érdeklődését mutatja, hogy a debreceni Lantban számos verse megjelent ez idő tájt; azonban ő csak pár évig élt a városban.³⁷ Nem elképzelhetetlen, hogy a Tábori-cikkben megjelenő karakter több személy emlékét ötvözi, továbbá az sem, hogy hatással lehettek rá a Bagi-anekdoták, melyekből Mezőtúron is gyűjtöttek.³⁸ A Petőfi-verseket rejtegető, parasztnábobként élő Szűcs Istvánról és családjáról – Tábori cikkét leszámítva – nem találtam forrást.

Mindezek figyelembevételével kijelenthető, hogy noha vannak adatolható elemei Tábori Kornél cikkeinek, azok egészében fikciós cselekménysort rögzítenek. Ez azonban nem teszi a szövegeket érdektelenné a tudományos diskurzus számára, amennyiben nem valós események leírásaként, hanem egy 1899-ben lejegyzett mondataként (vagy több helyi monda kompilációjaként) tekintünk rájuk. Dobos Ilona kiemelte, hogy a magyar költők közül minden bizonnyal Petőfihez kötődik a legtöbb monda, illetve, hogy a mondabéli Petőfinek kevés köze van az élőhöz, a hozzá fűződő sztereotíp cselekménytípusok, folklór motívumok többsége korábban is jelen volt, csak más

³¹ MÉSZÁROS István, *Petőfi és Mezőtúr*, V, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Független Hírlap, 1908. augusztus 15.

³² ZABORECZKY Ervin, *Ki fedezte fel Petőfi szüleinek a sírját*, Nemzeti Újság, 1929. január 5., 7.

³³ JÓKAI MÓR, *Egy gazdag ember = J. M., Jocus és momus*, Budapest, Révai, 1893, 127–130.

³⁴ FERENCZI Imre, *Egy anekdotakör tanulságai (Bagi-históriák és rokonaik)*, Acta Universitatis Szegediensis: sectio ethnographica et linguistica, 1976/19–20, 5–52.

³⁵ TÁBORI, *Petőfi Mezőtúron*.

³⁶ N. n. [MIKSZÁTH Kálmán], *A pógár-gróf*, Pesti Hírlap, 1886. december 28., 1.

³⁷ *Magyar Lexikon: Az egyetemes ismeretek enciklopédiája*, Budapest, Gerő Lajos, 1884, XV, 260.

³⁸ FERENCZI, *Egy anekdotakör*, 28.

személyekhez kapcsolódott.³⁹ A *magyar történeti mondák katalógusának* vonatkozó része rendkívül sokféle és változatos Petőfi-mondát sorol fel, s ezek között megtalálni a Tábori-cikkben megjelenő több történetelem párhuzamát.⁴⁰

Az egyik leghangúlyosabb motívum Táborinál, hogy Petőfi pénzért írt verset Szűcs Istvánnak. Ennek párhuzama egy Baranyában gyűjtött mondában is fennmaradt: „Petőfi az hadnagy és százados is volt, színész is volt, elszegényedett úgy, hogy nem volt ruhája, sem élelme. Versei voltak neki, és azokat Pápára elvitte a barátjához, hogy adjanak pénzt érte.”⁴¹ Egyes mondákban hasonló motívumot találunk: néhol verssel fizet fuvarért vagy ellátásért, máshol közkívánatra rögtönöz verset.⁴² A szegényeket megsegítő költő képe sem szokatlan, ilyen mondát Csokonairól is feljegyezték,⁴³ Petőfi esetében pedig egy 1906-ban született karcagi juhász, Kabai István mesélt el egy a mezőtúri tűzkárosultaknak való adakozáshoz igen hasonló esetet:

Vót egy uraság. Annak az uraságnak a fölgyén vót egy kis falucska. Ez a kis falucska lejégett nagyon régen, még Petőfi Sándor idejibe. Petőfi Sándor diákkorába, ahogy ott járt, ezekkel a leégett ház gazdájival tárgyalt. Ez az uraság hatlovas hintóval ment arra. Ahogy ment, hát megállt a hintó, és minden ember köszönt, csak egyesegyedül Petőfi Sándor nem köszönt. Az nagyon feltűnt az uraságnak. Odaszót neki:

– Hallod-e te nyurga fiatalember, te nem szoktál köszönni?

Az pedig aszt felelte, hogy – ő nem köszön, mindig az köszön, aki jön és nem a jövevény.

Asz monta az uraság, – őneki száz darab sárga csikó fickándozik a zsebibe.

– Hát, ha megfelelizzük, akkor köszönsz?

– Akkó majd meglátom.

Arra fel megfeleszte az uraság Petőfivel a száz aranyat, ötvenet adott neki, de Petőfi akkó se köszönt. Akkó még a másik felit is odaatta, neki. Asz monta, – most már köszönnön.

– Most mán – aszt monta az uraságnak – nem köszönök, mer akinek pénze van, az kényes, és köszönnön neki az, akinek nincs pénze. Magának most mán nincs pénze, maga köszönnön.

És Petőfit itthatta az uraság. Petőfi pedig a száz aranyat szítoztotta az emberek köszt és mikó messzire elment, akkó lengette meg darutollas kalapját és akkó monta, hogy:

– Petőfi Sándor vagyok!⁴⁴

³⁹ DOBOS Ilona, *Petőfi mondák*, Ethnographia, 1973/4, 418–419.

⁴⁰ MAGYAR Zoltán, *A magyar történeti mondák katalógusa, II. b.*, Budapest, Kairosz, 2018, 237–269.

⁴¹ DÖMÖTÖR Ákos, *Hősök és vértanúk: Mondák és visszaemlékezések a szabadságharcról*, Budapest, Magyar Néprajzi Társaság, 1998, 48.

⁴² MAGYAR, *A magyar történeti mondák*, 241.

⁴³ *Uo.*, 310.

⁴⁴ BOSNYÁK Sándor, *Kabai István mesél*, Folklor archívum, 1973/1, 28.

A rejtegetett Petőfi-kéziratokra szintén találunk párhuzamot a mondák közt. Eszerint Petőfi oroszországi családjánál maradt „három kötetnyi kézirat”, azonban „a család féltve őrzi azokat”, ugyanis Petőfi kívánsága az volt, hogy „műveit soha senkinek ne adják ki”.⁴⁵ A kondorosi hagyomány szerint az ottani csárda falára írt Petőfi egy verset, ám azt a fogadós felesége lemeszelte.⁴⁶ Érdeemes megemlíteni még Petőfi kalocsai sírversének történetét, amely több aspektusában hasonlít a mezőtúri versekére. A sírversről a Vasárnapi Ujság tudósított először 1882-ben, ennek köszönhetően a szöveg fennmaradt (igaz, más az újságban és más a síron), viszont – ahogy arra Szilágyi Márton rámutatott – a helyi Petőfi-kultuszt leszámítva semmilyen meggyőző bizonyíték nincs a vers hitelességére, a kéziratot pedig bár említik a cikkben, az nem maradt fenn.⁴⁷

Miért éppen két verskéziratról van szó a Tábori által lejegyzett mondában? Elképzelhető, hogy Petőfi mezőtúri tárgyú versei felől érdemes megragadni a kérdést. Az *Utazás az alföldön* ugyan az egyetlen mezőtúri keltezésű verse, de Mészáros István kiemelte Petőfi 1843-as *Lopott ló* című költeményét, amelyben említésre kerül a „túri vásár”.⁴⁸ Ő egyértelműen erről a két Mezőtúrhoz kötődő versről tudott, s ez a tudás bizonyosan része volt a helyi Petőfi-kultusznak, ami hathatott a mondára. Természetesen az sem kizárható, hogy pusztán a kettes szám mondákban való gyakori megjelenéséről van szó, hiszen Petőfi itt is két napot tölt a városban, s az egyik változatban a szövegeket ellopni kívánó diákból szintén kettő van.

A két szövegváltozat eltérésére aligha a szerkesztői változtatás lehet a magyarázat, bár az Új Időkben megjelent szöveg rövidebb, néhol szó szerint megegyezik az Ellenzékben közölt változattal, máshol csak szavakban tér el, ám a szöveg második fele egészen más. Szerkesztői korrekció, rövidítés könnyen elképzelhető (például eltér a két szöveg ortográfiája), azonban valószínűtlennek tűnik, hogy valamelyik lap szerkesztője kicserélt volna egyes elemeket (míg a pestiben csizmát és mestert, addig a kolozsváriban kocsit és kerekést emleget Petőfi), vagy ilyen jelentős mértékben átírta volna a Petőfi verseinek utóéletéről szóló részt. Valószínűbb, hogy Tábori kétféle szöveget küldött a két lapba, és ezzel elkerülhette annak a vádját, hogy ugyanazt a szöveget közli különböző helyeken. A Petőfi-versek utóéletének és egyes apróbb elemeknek az eltérő leírása fakadhat több történetvariáns ismeretéből is, amelyek közül Tábori nem választott, hanem egyaránt hitelesként elfogadva más-más lapban publikálta azokat; de természetesen az sem kizárható, hogy Tábori saját fantáziája szerint alakította őket.

⁴⁵ SZELI István, *Legenda és valóság (A Napló Petőfi-képe) = Tanulmányok: Petőfi*, szerk. BORI Imre, Újvidék, Az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Nyelvi és Irodalmi Tanszéke, 1972, 151–152.

⁴⁶ SERES István, *Petőfi Kondoroson*, Doromb (2023) [megjelenés alatt]

⁴⁷ SZILÁGYI Márton, *A Petőfinek tulajdonított kalocsai sírfelirat* = ROMSICS Imre, SZILÁGYI Márton, *Az egyetlen...: Petőfi sírvers Kalocsán*, Kalocsa, 2023, 17–21.

⁴⁸ MÉSZÁROS István, *Petőfi és Mezőtúr*, II, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Független Hírlap, 1908. július 11.

Mindezekből jól látható, hogy a különböző vándortémák keveredtek a mezőtúri emlékezettel, nem véletlen, hogy a város híres írója és politikusa, Pétery Károly Petőfi barátjaként jelent meg a történetben, vagy hogy a szereplők a városnak polgármestert adó Mészáros családnál ebédeltek, amit erősíthetett az a tudat, hogy Pétery Terézia révén nekik valóban volt családi Petőfi-hagyományuk. Tábori a mezőtúri református gimnázium tanulójaként bizonyosan találkozott a helyi folklórral, amelynek egy szelétét végül jó tollú íróként megörökítette a Petőfi-évforduló apropóján.

FÜGGELÉK*

TÁBORI KORNÉL

Petőfi két verse Mezőtúron
(Új Idők, 1899. július 30.)

Petőfi Sándor az Alföldön tett utazása közben, amelyről naplójegyzeteiben olyan vonzóan ír, Mezőtúron, ebben a nagy és gazdag paraszt városban is járt. Már ott várta Péterffy Károly, akinek történeti regényei, különösen azok, amelyekben a Bebek-családot és annak korát festi, igen olvasottak valának. Jó barátja volt a költőnek még Pestről, ahol gyakran összejöttek. Péterffy különben, úgy tudom, mezőtúri születésű és több rokona él még most is ottan. Az akkor már ismert, hírneves költő meghívás folytán barátja rokonaihoz szállott és a két nap alatt, míg Mezőtúron tartózkodott, náluk lakott. Péterffy rokonai, a Mészáros-család népes, jómódu familia volt és ma is igen tekintélyes, nemcsak számra, de vagyonra is.

Mészárosék a költő tiszteletére nagy ebédet adtak, mely more patrio belenyúlt a késő délutánba. Ezen az ebéden ismerkedett meg Petőfi pásztói *Szűcs* Istvánnal, aki Mezőtúron akkor nagy szerepet játszott. Bár sok ezer forintra menő vagyonnal áldotta meg az Isten, igen egyszerű külsejű és modoru ember volt az öreg. Nemcsak a gazdálkodást szerette, hanem a könyveket is és a Petőfi verseit jobban ismerte, mint akárhány pesti dáma. Ez a tulajdonsága volt az okozója annak a történetnek, amelyet itt érdemesnek tartok leírni az olvasó-közönség és az irodalomtörténet bűvárai számára...

Mikor ugyanis az ebédutáni pityizálás közben Petőfi beszélgetni kezdett Szűcs Istvánnal, meglepetve tapasztalta, hogy a szittyaarcu vén magyar csaknem minden munkáját jól ismeri.

Egyszer aztán különös hangon így szólt az öreg:

- Kedves öcsém, volna valami mondani valóm.
- Szívesen meghallgatom – felelt Petőfi.

* A két Tábori-cikk szövegét eredeti helyesírással, néhány betűtévésztest jelölés nélkül emendálva közlöm.

– Hát arra kérném öcsémuramat: írjon nekem egy-két verset.
 – Már hogy érti ezt urambátyám? Csak nem kívánja tán, hogy valami szerelmes verset írjak kegyelmednek?! Azt csak szép leánynak szokás.

– Nem úgy értem. Lehet az akármilyen vers, csak az enyém legyen, az én birto-
 kom. Ne adja öcsémuram senkinek, az ujságnak se. El akarom tenni emlékébe.

Petőfi csodálkozva nézett.

– Megfizetek ám érte – folytatta az öreg. Jobban, mint akármelyik pesti ujság.

– Hát azt hiszi kegyelmed, hogy az úgy megy, mintha csizmát rendel a mester-
 nél vagy bundát a szűcsnél? Megrendelésre nem szokás verset írni. Nem úgy verik a
 cigányt!

Amilyen túlzottan önérzetes ember volt Petőfi, már csaknem megsértve érezte
 magát. De hirtelen eszébe ötlött valami és kiderült arccal folytatta:

– Jól van urambátyám, nem bánom. Hát mennyit fizet?

– Szívesen megadnék örven pengőt – mondta István bácsi, aki különben a fős-
 vénységig takarékos volt.

– Áll a vásár, kezet rá! – kiáltott Petőfi. – Holnapra meglesz.

A társaság, mely elfojtott derűltséggel figyelte a párbeszédet, végre is harsogó ne-
 vetésbe tört ki.

Petőfi azonban komoly maradt. És másnap, mikor a társaság a papramorgós, meg-
 szalonnás reggeli után kint sétálgatott a Berettyó partján, ameddig a Mészárosék kert-
 je kinyúlt: Petőfi, híven megtartva ígéretét, átadott Szűcs Istvánnak két verset, azzal a
 kijelentéssel, hogy azokat senki más nem kapja meg, még a pesti ujságok sem.

Az öreg Szűcs pedig, miután a verseket figyelmesen elolvasta a nagy okulárén
 köröszűl, elővett egy ropogós ötvenest és e szavak kíséretében nyujtotta át Petőfinek:

– Itt van öcsémuram. Nagyon megérdemli, többet is megérdemelne. De elég jól
 meg van már jutalmazva az, akinek az Úristen olyan nagy észet adott. Ha itt maradna
 a mi városunkban, bizony mondom, notáriust csinálnának uramöcsémből.

Egyszerű természetességgel, de bensejében őszintén érezve mondta ezt a derék
 gazda. Petőfi elérzékenyülten borult a nyakába.

Péterffy is közbeszólt:

– No édes barátom, ekkora honoráriumot nem kaptál még két ilyen kis versért.

– Non quantitas, sed qualitas! – mondá István bácsi, aki remekül beszélt a *kony-
 ha-latin* nyelvet.

Petőfi az ötven forintot jótékony célra adta. Pedig akkor sem volt valami fényes
 anyagi helyzetben. A városban tűzvész pusztított az előttevaló napon és nagy károkat
 okozott több szegény parasztnak. Akkor még híre-hamva sem volt Mezőtúron a mai
 kitűnő tűzoltóságnak és hat ház leégett. Petőfi kiosztatta a pénzt a leginkább sujtott
 károsultak között.

Két napig tartózkodott a városban és édes emlékeket vitt onnan magával.

Szűcs István pedig megőrizte a két verset és legbecsesebb kincsének tartot-
 ta mindig. Nagy kegyben volt már ő előtte az, akinek megmutatta. De kezébe

nem adta senkinek; csak úgy, madártávlatból mutatta, a markában szorongatván. Vasárnaponkint pedig, ha az Isten házából haza ballagott, előszedte a ládafiából és tízszer-húszszor is elolvasta.

Mikor Petőfi műveiből új kiadásra készültek, Péterffy személyesen járt Szűcs Istvánnál, hogy a verseket elkérje tőle. De az öreg még lemásolni se engedte, azt mondván, hogy ezeket csak neki írta emlékül az elhunyt költő. Semmiképpen nem lehetett kapacitálni.

Szűcs Istvánt azután elszólította a halál övéi köréből. Elhunyt előtt testamentumában külön intézkedett a Petőfi verseire nézvést. A fiára hagyta azzal, hogy vigyázzon rájuk, mint a két szemefényére és ha fiu nélkül halálozna el, köteles az eklézsziára hagyni azokat...

Az a két vers még most is megvan Mezőtúron Szűcs István fiánál. Nincs az a pénz, melyért megengedné, hogy lemásolják. Egyszer két gimnáziumi deák megpróbálta elcsenni, csak azért, hogy lemásolja. Rajtakapták és volt módjukban elszavalni Petőfi egy másik versét, mely így kezdődik: – Jaj a hátam, jaj a hátam, oda van... Máskor meg annyira sarokba szorították borozás közben a két Petőfi-vers mostani őrzőjét, hogy nem talált már kibúvót és megígérte, hogy sajátkezüleg lemásolja és odaadja. Haza is ment, vissza is jött félóra múlva és nagy öreg betűkkel lemásolt két verset adott át. Nagy volt eleinte az öröm, de később annál nagyobb a bosszankodás, mikor kitudódott, hogy Szűcs becsapta a kompániát és két Hazafi Veray János-féle rögtönzést adott át, hogy megszabaduljon kínjaitól.

– Nem véthetek édesapám végső akarata ellen – mondta, mikor e miatt szemrehányást tettek neki. Rám hagyta, hogy mint családi kincseit megőrizzem, nem pedig, hogy másnak odaadjam.

Annyi tény azonban, hogy az a két Petőfi-vers megvan Mezőtúron. Köztudomású dolog ez ott és látták is többen.

TÁBORI KORNÉL
Petőfi Mezőtúron
(Ellenzék, 1899. július 29.)

Az alábbi cikkben olyan rendkívül érdekes részletet szándékozom elbeszélni hiteles adatok alapján a nagy költő életéből, melyről – biztosan tudom – eddig sehol még csak említés sem volt téve.

Petőfi Sándor az Alföldön tett utazás közben, melyről naplójegyzeteiben oly vonzóan ír, Mezőtúron, ebben a nagy és gazdag parasztvárosban is járt. Már ott várta Péterffy Károly, a kinek történeti regényei, különösen azok, a melyekben a Bebek-családot és annak korát festi, igen olvasottak valának. Jó barátja volt a költőnek még Pestről, ahol gyakran összejöttek. Péterffy különben – úgy tudom – mezőturi

születésü és több rokona él még most is ottan. Az akkor már ismert, hirneves költő meghívás folytán barátja rokonaihoz szállott és a két nap alatt, míg Mezőturon tartózkodott, náluk lakott. Péterffy rokonai, a Mészáros-család népes, jómódu famillia volt és ma is igen tekintélyes nemcsak számra, de vagyona nézve is.

Mészárosék a költő tiszteletére nagy ebédet adtak, mely more patrio belenyult a késő délutánba. Ezen az ebéden ismerkedett meg Petőfi pásztori Szücs Istvánnal, aki Mezőturon akkor nagy szerepet játszott. Bár sok ezer forintra menő vagyonnal áldotta meg az Isten, igen egyszerű külsejü és modoru ember volt az öreg. Az ezüstgombos kék mándlit csak vasárnap hordta, s különösen nyáron bizony gatyában járt. Az inexpressible e fajtája tudvalevőleg nemzeti viselete az alföldi magyarnak. Szücs bácsi ép úgy vágta a rendet aratás idején, mint akármelyik bérese. Abból az immár kiveszni kezdő fajtából vala, melynek leginkább tipusa Bagi Mihály, a parasztnábob, a kit Jókai gyönyörűen megörökített egyik regényében. Jól tette a koszorus költő király, mert ez a zsáner nemsokára ugyis a mesék világába fog tartozni. Ismertem olyan gatyás parasztokat, a kik valamikor gimnaziumi osztályokat végeztek, de aztán mégis viszatértek édes szülőföldjükre, az eke szarva mellé! Mert, nem hogy szégyellték volna, de inkább büszkék voltak erre.

Szücs István gazduram természetűtől igen eszes ember volt. Nemcsak a gazdálkodást szerette, hanem a könyveket is és a Petőfi verseit jobban ismerte, mint akárhány krinolinos pesti dáma. Ez a tulajdonsága volt okozója annak a történetnek, a melyet itt érdemesnek tartok leírni az olvasó közönség és az irodalomtörténet barátai számára.

Mikor ugyanis az ebédutáni pityizálás közben Petőfi beszélgetni kezdett Szücs Istvánnal, meglepetve konstatálta, hogy a szittyarcszu vén magyar – csaknem minden munkáját jól ismeri.

Egyszer aztán különös hangon így szólt az öreg:

- Kedves öcsém, volna valami mondanivalóm.
- Szívesen meghallgatom – felelt Petőfi – csak ki vele!
- Hát arra kérném öcsémuramat, írjon nékem egy-két verset.
- Már hogy érti ezt urambátyám? Csak nem kívánja tán, hogy valami szerelmes verset írjak kegyelmednek. Azt csak szép leánynak szokás.
- Nem úgy értem. Lehet az akármilyen vers. Csak az enyém legyen, az én birtom. Ne adja öcsémuram senkinek, az ujságnak se. Elakarom tenni emlékebe.

Petőfi nagyot nevetett.

- Megfizetek ám érte, – folytatta. Jobban, mint akármelyik pesti ujság.
- Hát azt hiszi kegyelmed, hogy az úgy megy, mint ha egy kocsit rendel a kereskenél, vagy bundát a szücsnél?! Megrendelésre nem szokás verset írni. Nem úgy verik a cigányt!

A milyen tulzottan önérzetes ember volt Petőfi, már csaknem megsértve érezte magát. De hirtelen eszébe ötlött valami és kiderült arczzal folytatta:

– Jól van, bátyám uram, nem bánom. Hát mennyit fizet?

– Szívesen megadnék ötven pengőt, – szólt az öreg, a ki különben a fősvénységig takarékos volt.

Áll a vásár, kezet rá! – kiáltott Petőfi. – Holnapra meg lesz.

A társaság, mely elfojtott derűtséggel figyelte a párbeszédet, végre is harsogó nevetésben tört ki.

Petőfi azonban komoly maradt.

És másnap, mikor a társaság a papramorgós és szalonnás reggeli elfogyasztása után kint sétálgatott a Berettyó vadregényes partján, a meddig a Mészárosék kertje kinyult, Petőfi hiven megtartva ígéretét, átadott Szücs Istvánnak két verset, azzal a kijelentéssel, hogy azokat senki más nem kapja meg, még a pesti ujságok sem.

Az öreg Szücs pedig, miután a verseket figyelmesen elolvasta a nagy okulárén körörsztül, elővett egy ropogós ötvenest és e szavak kíséretében nyújtotta át Petőfinék:

– Itt van, uramöcsém. Nagyon megérdemli; többet is megérdemelne. De elég jól meg van már jutalmazva az, a kinek az Uristen ilyen nagy észet adott. Ha itt maradna a mi városunkban, bizony mondom, viczispánt csinálnánk uramöcsémből.

Egyszerű természetességgel, de bensejében őszintén érezve mondta el ezt a derék gazda. Petőfi elérékenyülten borult a nyakába.

Péterffy is közbeszólt:

– No, édes barátom, ekkora honoráriumot nem kaptál még két ilyen kis versért.

– Non quantitas, sed qualitas! – mondá István bácsi, a ki remekül beszélte az akkor még használatos *konyhalatin* nyelvet.

Petőfi pedig az 50 frtot jótékonycélra adta. Pedig akkor sem volt valami fényes anyagi helyzetben. A városban tüzvész pusztított az előtt való napon és nagy károkat okozott több szegény parasztnak. Akkor még hire-hamva sem volt Mezőtúron a mai kitűnő tűzoltóságnak és hat ház leégett. Petőfi kiosztotta a pénzt a leginkább sujtott károsultak között...

Két napig tartózkodott a kálvinista városban és édes emlékeket vitt onnan magával.

Szücs István pedig megőrizte a két verset és legbecsesebb kincsének tartotta mindig. Nagy kegyben volt az már ő előtte, a kinek megmutatta. De a kezébe nem adta senkinek, csak úgy „madártávlatból” mutatta, a markában szorongatván. Vasárnaponként pedig, ha a templomból haza ballagott, előszedte a ládafiából és tizszer-husszor is elolvasta.

Mikor Petőfi műveiből új kiadásra készültek, Péterffy személyesen járt István bácsinál, hogy a verseket elkérje tőle. De az öreg még lemásolni sem engedte, azt mondván, hogy azok az ő tulajdonát képezik, csak neki írta emlékül az elhunyt költő. Semmiképen nem lehetett kapacitálni.

Szücs Istvánt ezután elszállította a halál övéi köréből. Elhunyt előtt testamentumában külön intézkedett a Petőfi verseire nézvést. A fiára hagyta, azzal a megjegyzéssel, hogy vigyázzon rájuk mint a két szemefényére és ha fiu nélkül halálozna el, köteles az ekléziára hagyni azokat.

Pár hónappal ezelőtt levelet kaptam Mezőturról, egy régi jó barátomtól, a ki tekintélyes polgára a városnak. A levél tartalma az első perczben nagyon megörvendezett, mert Petőfi egyik verse volt hozzá mellékelve. Ide másolom:

Mezőtur.

Délibábos róna
Kelló közepében
Fekvő szép Mezőtur
Oh, be tetszel nékem!

Kálvinista Róma
Mélto kollégája,
Benned is meg van az
Alföld minden bája.

Egyszerü itt a nép,
De derék emberek.
S magyar érzést lehel
Erdő, mező, berek.

Nyelvünk, szabadságunk
Őrzöd csorbitatlan,
Nincs te benned olyan,
Ki hazafiatlan.

Hogyha minden város
Mint te, olyan volna:
Boldog lenne hazánk
S örökké virulna.

Nem irom alá a Petőfi nevét, mint a hogy barátom tette, mert ezt a költő szelleme ellen intézett merényletnek tartom. Valószínűleg megfordulna sirjában, ha tudná, hogy minő gyatra verseket kolportálnak neve alatt. Nem hiszem, hogy Petőfi ilyen verset irt volna. Pedig az bizonyos, hogy Szücs Istvánnak megírta azt a két verset és ha nem volna olyan gyöngye a fent közölt vers, elfogadhatnók a költemény megszerzésének magyarázatát, melyet barátom levele nyomán alább elmondok.

A Szücs István fiától – irta barátom – sokszor akarták elkérni az irodalomtörténetileg is jelentős verseket. Többen látták személyesen még az apjánál is, rögtön ráismertek a költő jellegzetes szép gyöngy-betüire. De megkapni nem tudták. Egyszer – még diákkoromban – három osztály társam elhatározta, hogy valamiképen

hozzájutnak. Alkalmas időben elmentek Szücsékhez és az egyik verset meg is találták egy lőcsei kalendáriumban, a melyet a ládafiából vett ki a Szücs fia, az öreg unokája, ki szintén diák volt. Az apja kint volt a tanyán és ők stantepede lemásolták. *A paraszt* volt a czime. Biztos vagyok ebben, mert azt a diákot, a ki az önképzőkörben szavalni akarta, később is sokáig a *Petőfi parasztjá*-nak hívtuk. De az elszavalásra nem került sor. Kimentünk ugyanis fürdeni a Berettyóra s ott összeverekedett a diákság a paraszt legényekkel. A harcz hevében többek közt elveszett a szavalni készülő diák kabátja is. Ebben volt a vers másolatának egyetlen példánya. Sose tudtuk aztán többé megszerezni. Az öreg Szücs fia is öreg ember már s nekem végre sikerült hosszas könyörgés után az egyik verset leírnom.

Az én barátom azonban alaposan tévedett. Becsapta Szücs, a ki úgy látszik ilyen módon akart megszabadulni e zaklatásoktól.

Már akkor is kételkedtem a költemény valóságában, mikor először elolvastam s azóta kétségtelenül meggyőződtem a véleményem helyességéről.

Mezőtúron a költők népes seregéből nemcsak Petőfi járt, hanem többek közt Hazafi Véray János ur is, a ki előszeretettel keresi fel ezt a nemes várost, a hol még nem halt ki az ősi erény szerinte s nem nevetik ki ideális (de egyuttal félbolond) hazafiaságát. Az ő műve a főtebb közölt vers, a melyet nagyban osztogatott, darabonkint egy krjával. Szücs uram ezt a verset adta át a barátomnak, én csak kuriozumképen hoztam nyilvánosságra.

A legfontosabb a dologban, hogy Petőfi versei tényleg léteznek és ifj. Szücs birtokában vannak. Kötelességemnek tartottam, hogy erre föl hívjam az illetékes körök figyelmét. Mégis meg kellene és talán meg lehetne keresni a kálvinista nyaku, makacs gazdától. Az irodalomra bizonyára hasznos képezne Petőfi teljesen ismeretlen verseinek föl kutatása.

BOLDOG-BERNÁD ISTVÁN

adattáros

HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet Adattára

boldogbernad.istvan@gmail.com

“Tis a well-known thing there, and several people have witnessed it.”

Sándor Petőfi’s ‘Mezőtúr Poems’

Abstract: The study examines two articles published simultaneously by Kornél Tábori which contain a detailed description of Sándor Petőfi’s visit to Mezőtúr and record the circumstances of the creation of two poems purportedly written by Petőfi. The research takes an account of contemporary sources to uncover the sequence of events that form the basis of the two articles. While the available data suggests that the texts record fictitious events, they are nevertheless

of an academic interest when examined as legends from the perspective of folklore literature. The essay also uncovers the parallels between the legend and the tropes connected to the story recorded by Tábori. Tábori's two texts are included in the study as appendices.

Keywords: Sándor Petőfi, Petőfi philology, Mezőtúr, folklore literature

DOI: [10.37415/studia/2023/3-4/144-160](https://doi.org/10.37415/studia/2023/3-4/144-160).

Open Access: Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

